

cionált foglalkozás. Az általuk jól ismert rejtett hegyiösvényeken fitytyethányva a vámsorompókra, Spanyolországba vándorolt Andorra majd minden szerény terménye (kecskeszőr és sajt) s helyébe onnan kész gyártmányokat hoztak. A spanyol polgárháború kitörésével Andorra fellett is megnehezültek az idők. Katalónia politikai menekültjei, — Franco hívei — elárasztották *Andorra la Vella-t*, a fővárost és *Escaldé-t*. A liliputi állam kémközpont lett és valóságos paradicsoma a hirszerzőknek. Franciaország a katalán anarchisták annexióját meggátlandó 1937 szeptember 27.-én megszállta 200 csendőrrel az országot. A megszállás ma is tart és Valira völgye ellenőrzött terület lett. Spanyolországgal megszűnt a kapcsolat és ez gazdasági katasztrófa. Andorra elvesztette egyetlen piacát, nem kap élelmiszert déli szomszédjától s kizárólag Franciaországra utalt, melynek viszonylag magas s frankban számított árait az alacsony pesetában fizetett andorrai munkabérekéből képtelen megfizetni. Andorra lakóit a spanyol polgárháború mindnagyobb számban kényszeríti kivándorlásra — az éhhalál elől. (*Lázár Vilmos*)

RAVEL haláláról most kétségtelenül a zenekedvelők sokkal szélesebb rétege vesz tudomást, mint amilyen széles azoknak a rétege, akik számára kifinomult művei nagy részét írta. A *Bolero*, ez a különös és kifinomult egyhangúsággal, ugyanakkor azonban színes hangszerelésével mindenkit magával ragadó kis műve mostanában szinte slágerszerű népszerűsége tette szert, a rádió és a hangosfilm egyaránt felkapta és terjesztette a könnyebb zene hívei közt is. Örült vajjon ennek a sikernek a *Le tombeau de Couperin* szerzője? Bizonyára, — mint minden művész aki nem húzódik el a tömegtől, márpedig, hogy Ravel is ezek közé tartozott, azt a temetésén megjelent francia népfronti vezetők beszédei igazolják a legjobban. Pedig művei nem keresték a népszerűséget s a bennük megnyilvánuló világkép is nehezebben közelíthető meg a zene tömegei részéről, mint kora későromantikus zeneszerzőinek világa.

Az új francia zene a múlt század vége felé annak a német zenei befolyásnak az ellenhatásaként születik meg, amelynek a legközvetlenebbül ható pontja Wagner. Meglehetősen önkényes erre a muzsikára (vagy legalább is nagy részére) ráakasztani az impresszionista jelzőt. Még a legtöbb jogcímekkel impresszionistának nevezett *Debussy* műveinél sem fedti ez a jelző maradék nélkül a fogalmat (áll ez különösen utolsó opuszaira) s Ravelről beszélve még megkülönböztetettebb kezelésre szorul az esztétikai sematizálás módszere. Az említett új francia zene teremtő zsenije kétségkívül Debussy. A zene világába Debussy annyi új és eddig ismeretlen anyagot hozott, hogy ebből a rákövetkező nemzedék — ha alkarta, ha nem — meríteni tartozott. Ravel alig husz évvel éli túl Debussyt s érthető, ha tüstént pályája elején valóságos harcra kényszerül önmagával Debussy zsenijének egyéniségét fenyegető hatása ellen. Ez a harc szinte élete végéig elkíséri s ennek eredményeképp jönnek létre választékos gonddal felépített és mindig sajátos szinompáival ható zene-művei, melyekkel megérdemelten előkelő helyet biztosított maga számára nemcsak a francia-, de a világ-zene történetében is. Ravel nem volt a zenei lényegét ujjáteremtő zseni, inkább valami különös vonzó álomvilág művésze és tolmácsa. Ez a magyarázata, amiért nincs se utódja, se követője az újabb zenei nemzedékben. Meddő is lett volna az általa teljesen kimerített és eszmei finomságig fejlesztett zenei hangzásvilág tovább bővítése. Mondhatjuk: tudatosan félrehúzódtott attól az egyenes utótól, mely Debussytól a kor legnagyobbjai felé vezetett s melyen Bartók

és Kodály haladnak. Ravel félrevonult s az ut mentén külön világot alkotott. Viszont ez a világ még sokáig lesz vonzóan szép és érdekes a halála után is. Nagyobb művei (Vonósnégyes, Spanyol rapszódia, Ludanyószvitt, Zongoraverseny, stb.) ezután még fokozottabb elterjedésre és általánosabb értékelésre számíthatnak, nem is szólva apróbb műveiről melyek keletkezésük óta népszerű és úde darabjai a hangverseny műsoroknak. (—r —ö)

NUTRITION. Ez a címe annak a tekintélyes könyvnek, amit a Népszövetség alig pár hónappal ezelőtt tett közzé s amely a legalaposabb átgondolással azt bizonyítja, hogy az emberek legnagyobb része ma az egész világon szegénysége következtében nem táplálkozik eléggé. Erre az eredményre a Népszövetség megbízásából korántsem politikusok, hanem tudományos szakbizottság jutott. Ez a bizottság átvizsgálta minden átvizsgálhatót, jelentése maga a testes könyv, rengeteg tabellával. Maguk a tabellák azoknak az országoknak a hivatalos adalékai nyomán készültek, amelyek statisztikai hivatalai az említett megállapításhoz szükséges statisztikai felvételeket szolgáltatják. A jelentés tartalmaz azután épp a táplálkozás ellenőrzése szempontjából készült csoportfelvételeket. Így pl. az amerikai United States Bureau of Labor Statistics megvizsgálta 2746 munkás- és alkalmazott-család életviszonyait s úgy találta, hogy 74 százalékuk táplálkozása elégtelen. Angliában az egészségügyi minisztérium részéről igazolt jelentés 1152 háztartás költségvetését nézte át. Valamennyi nagyszámú és kisjvedelmű család volt s így csak 10 százalék táplálkozási állapota volt teljesen, 30 százaléké pedig félig-meddig kielégítő, 50 százaléké azonban teljesen elégtelen. A németországi adatok, amelyek a német Birodalmi Statisztikai Hivatal ide vonatkozatható rovataira támaszkodnak, megállapítják, hogy az évi 800 márka alatti jövedelem kategóriában fejenként napi 2530 kalória táplálék esik, míg az 1000 és 1200 márka közti évi jövedelem mellett naponta 2850 kalória. Ha tekintetbe vesszük, hogy a felnőtt ember napi kalória szükséglete kb. 3000, úgy még az évi 1200 márka jövedelmű emberek sem tekinthetők eléggé tápláltaknak. Ezek a nem eléggé tápláltak — ahogy a jelentés hangsúlyozza — háromötödét teszik a mai német népnek. A hiányos táplálkozásnak természetesen megvannak a következményei. Norvégiára vonatkozólag ezeket a következményeket is nyomon tudja kísérni a jelentés. Norvégiában ugyanis 1920 és 1935 között megvizsgálták a nyilvános- és magán-iskolák tanulóinak a súlyát és magasságát. Mint tudvalevő a magániskolák a drágábbak, ide tehát a jobban táplált gyermekek járnak. Évről-évre a jobban táplált gyermekek átlagban nagyobbak és súlyosabbak voltak, mint a kevésbé jól tápláltak. Így pl. 1935-ben a magániskolák tanulói, 14 éves életkorukban, átlag 162.7, míg a nyilvános iskolák ugyanolyan életkorú tanulói csak 155 cm. magasak voltak; a magániskolák tanulói súlyra 50, a nyilvános iskoláké csak 43.6 kg.-ot mértek. A lányok körében ugyanilyen a helyzet. (Schmiedt Ferenc)

A 750 ÉVES RUSZTAVELI. A művelt világ pár hete ünnepelte a *Párdúc-bőrös lovag* szerzőjének, a georgiai Sota Rusztaveli 750. születési évfordulóját. A történelem kevés biztos adatot őriz Rusztaveliről; egyedüli életírása maga a költeménye, mely a középkori Georgia aranykorában, a XII. század vége és a XIII. század eleje táján íródott.

Abban az időben Georgiát a legerősebb hűbárállamok közé sorolták. Tartományai a Fekete Tengertől a Káspi Tengerig, délen pedig Irázig